

втілювати педагогічний задум); 2) естетичність (спрямованість на розвиток емоційно-почуттєвої сфери особистості); 3) суб'єктність (розвиток індивідуальності, інтелекту та вольових якостей особистості); 4) творчість (набуття досвіду творчої діяльності).

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи формування і сфери вияву. – Київ: «Вища школа», 1976. – 176 с.
2. Зязюн І. А. Педагогічна професія в контексті двох парадоксів / І. А. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія : пол.-укр., укр.-пол. щорічник / за ред. Тадеуша Левовицького, Іоланти Вільш, Івана Зязюна, Неллі Ничкало. – Ченстохова ; Київ : [б. в.], 2012. – Вип. XIV. – С. 83–92.
3. Зязюн І. А. Психопедагогічні засади педагогічної майстерності як системи професійних компетентностей // Управлінські компетенції викладача вищої школи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (14–15 берез. 2013 року) / [редкол.: В. П. Андрущенко (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) та ін.]. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – С. 15–18.
4. Зязюн І. А. Неперервний розвиток та саморозвиток професійної майстерності вчителя у післядипломній освіті / І. А. Зязюн // Сучасні інформ. технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [редкол.: І. А. Зязюн (голова), Р. С. Гуревич, Н. Г. Ничкало та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Київ; Вінниця : Планер, 2012. – Вип. 29. – С. 13–23.
5. Педагогічна майстерність : підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – Київ : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
6. Шацкая В. Н. Эстетическое воспитание детей в семье / В. Н. Шацкая. – М., 1954. – С. 3.

Сагач Г. М., д.п.н., д.теолог.,
професор

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА І КРАСИ

Мислителі різних часів і народів шукали істину, добро, красу в лоні філософії та мудрості. Александрійський мислитель Філон прагнув об'єднати іудаїзм та грецьку філософію, щоб показати їхню подібність, схожість, спирався на екзистенційно-етичну (олюднювальну), комунікативну, когнітивно-катарсичну функції філософії, Божественного потягу людини до мудрості.

Великі досягнення античної філософської думки Сократа, Платона, Цицерона та ін. мислителів відзначаються потужним духовно-моральним ученням, як учення праведності. Зокрема, Климент Александрійський писав, що Бог дав грекам філософію, щоб підготували їх до пришествя Христа: «Отже, філософія є пропедевтичним ученням, яке прокладає, вирівнює шлях до Христа, який приводить учня до досконалості» [1, с. 40]. Климент

Александрійський показав зв'язок між вірою і знанням, вважаючи віру обов'язковою умовою знання, бо «якщо ви не увіруєте, то не зрозумієте». Розум слугує переконанню, тому людські знання й філософія мають використовуватися у дослідженнях Божественного Одкровення [1, с. 41].

«Божественний Платон» – великий богослов, філософ, натхненний мислитель усіх часів і народів, якого називали «античним Мойсеєм» [2, с. 573]. Він – автор безсмертного вчення про ідеї, розум, мудрість, свою етичну філософію присвятив звеличенню знання, де описав «софросіну» – розумову цнотливість, самопізнання божественного, пізнання добра і зла, справедливого управління державою, суспільством, охарактеризував категорію розсудливості, співвідношення загального й одиничного, «правильне мислення», бо розумів знання як «загальножиттєву цінність», заклав основи діалектичної системи мислення засобами Сократівської діалогічності, як «акушер істини». Йому належить філософський золотослів, зокрема, афоризм: «Творчість є перетворення небуття у буття» [3, с. 18].

Істинним філософом Платон уважав людину, яка осмислює «безсмысленно плінні речі», «має керуватися істиною», «має природжену схильність до знання», «прагне істинного буття», «торкається самої сутності кожної речі», «має здоровий і розсудливий характер», «розсудливість», мужність, великодушність, сприйнятливості, пам'ять – це досконалий філософ, «які рідко народжуються серед людей – лише як виняток» [4, с. 292-294].

Платон жертвовно служив Істині, гармонії, а геніальний учитель Сократ був для нього Вічним Сонцем. Обидва могли сказати афоризмом: «Я шукаю тільки Істину!», але попереджали, що Істина відкривається лише тим, хто любить, – люблячим! [5, с. 573].

У працях Платона ми знаходимо дивовижно прекрасну молитву Сократа – образ його побожності, мудрості, синтез віри і знання: «Дорогий Пан та інші тутешні Боги, наділіть мене внутрішньою красою, а зовнішнє у мене нехай буде у згоді з внутрішнім. Багатством я вважаю мудрість, а золота нехай би я мав стільки, щоб ні винести, ні вивезти не було б під силу нікому, крім людини, яка в усьому знає міру» [6, с. 339].

Античний світ Давнього Риму коронований іменем геніального мислителя Марка Туллія Цицерона, якого називали «народним героєм», «батьком Вітчизни». Він був корифеєм у філософії, риториці, педагогіці добра і краси, видатним політиком, який подум'ямим словом захищав Римську Республіку, бо синтезував кращі здобутки філософії, риторики, культури Давньої Греції та Римської Імперії, захищав римський консервативний ідеал та духовну незалежність громадянина нового типу (*homo novus*).

Культура держави й олюднювального слова, на його думку, мала творити гармонію соціальних суперечностей, захищати справедливість та моральні цінності. Цицерон писав, що філософу відкривається дорога у безкінечність і жодної перешкоди на ній, він уважав життя філософа блаженним, щасливим, а філософські заняття – «гідною справою мудреців»: «Серед обсілих мене негараздів і найтяжчих бід єдине полегшення моєї долі – заняття філософією, добротесне життя, як важливе і звеличене» [7, с. 357].

Філософи «уважно вглядаються в природу речей. Вони нічого для себе не шукають». Славені «Тускуланські бесіди» Цицерона, відомий діалог «О

самодовлеющою добродетелю» дарують сучасній людині радість мудрих роздумів про «щасливе життя мудреців», про «помірність і спокій духу», жадобу Істини. Він закликав «філософствувати розумно і послідовно», саму філософію він називав «матір'ю усіх наук»: «Філософія... навчила нас спочатку – шануванню самих Богів, потім – справедливості між людьми, на якій тримається людське суспільство, потім – скромності й високості духу, і вона ж зіграла морок із душі, як із очей, щоб ми могли бачити найвище і найнижче, перше, останнє і середнє» [7, с. 324].

Кращими з плодів із дерева філософії гуманний Цицерон уважав «пом'якшення страждань, страхів і пристрастей» [7, с. 248]. У відомому трактаті «Похвала філософії» Цицерон називав її «рятівницею», описуючи її сакральну роль у його славетному житті, роль у суспільстві [7, с. 324-325].

Аніцій Манлій Торкват Северин Боецій – «останній римлянин», філософ V ст. нашої ери, який був теологом, поетом, перекладачем, оратором, державним діячем. Він захоплено вивчав математику, логіку, астрономію, музику, механіку, філософію, теологію, граматику, риторику. Боецій – взірць енциклопедизму, який був ще й «магістром усіх служб» при королі Теодориху, власне, прем'єр-міністром. Блискучу кар'єру і життя видатного Боеція згубили наклепи ворогів: його ув'язнили, там він написав славетну книгу «Утішення філософією», наповнену глибокими роздумами у прозі й поезії, де вів мисленнєвий діалог Автора з прекрасною Дамою, втіленням високої науки Філософії [8, с. 94]. Філософія Боеція збагатила педагогіку добра і краси розумінням щастя і нещастя, свободи волі людини і Божественного Провидіння.

Тома Аквінський – найвідоміший Європейський середньовічний мислитель і святий, Доктор Церкви, слава християнства і Римо-Католицької Церкви, теолог і філософ, просвітитель, який поєднував теологію як науку з філософією, він «оновлює філософію, керуючись теологічним інтересом» [9, с. 19], збагачує педагогіку добра і краси.

Філософія у старій Україні базувалася на діалектиці Івана Дамаскіна, який писав: «Філософія є пізнання істотності... Філософія є пізнання божественних і людських предметів. Філософія є роздуми про смерть... Філософія є уподібнення Богу... Філософія є наука над науками... Філософія є любов мудрості» [9, с. 126]. За Старо-Київської доби так мислили й інші відомі філософи. У Києво-Могилянській традиції назвемо такого відомого мислителя як Георгій Кониський, автор книги із загальної філософії, яка поділена на чотири відділи, включає логіку, метафізику, фізику й етику [10, с. 44].

Дослідники відзначають, що українські барокові письменники особливо виділяли у філософії два напрями – роздуми про смерть і любов мудрості [11, с. 469].

Геніальний філософ і поет Г. С. Сковорода вважається «українським першорозумом», «українським Сократом», «українським Платоном». У своїй творчості він органічно синтезував філософію і богослів'я, міцно спирався на фундамент античної мудрості, утішався християнською філософією, був геніальним педагогом-просвітителем, збагатив педагогіку добра і краси філософією серця.

Г. С. Сковорода закликав «мислити благочестиво», закликав дивитися

на світ очима розуму», «вести до золота мудрості», «діяти зброєю мудрості» [14, с. 1131].

У XX – XXI ст. окрасою філософської думки стала творчість академіка НАПН України, доктора філософських наук, професора Івана Андрійовича Зязюна, академіка НАН України, лауреата Національної премії Тараса Шевченка Сергія Борисовича Кримського, які були видатними філософами – педагогами і творчо розвивали ідеї філософії освіти, педагогічної майстерності, кордоцентризму Г. Сковороди, П. Юркевича, В. Зіньковського та ін. У книзі «Краса педагогічної дії» І. Зязюн аналізує філософську проекцію освіти, освітньо-виховних технологій, освітні технології у вимірі педагогічної рефлексії, педагогіку як мистецтво, красу педагогічної дії і красу в контексті соціального поступу [15].

У книзі «Запити філософських смислів» С. Б. Кримський визначає зв'язки діяльності духа і культури з визначенням духа як станом активності, як самозвернення суб'єкта, його здатність відтворити себе у предметному світі (зокрема, у культурі) і розпредмечити цей світ через творчу особистість [16].

Філософія XXI століття простежує синергію духовного, морального, інтелектуального, соціальної творчості, демонструє ціннісний потенціал реальної практики, її широких обріїв, можливостей і ступенів свободи, збагачує педагогіку добра і краси, де людина осмислює себе, шукає і віднаходить себе, істинного, внутрішнього в масштабах творчого пафосу великої християнської культури, як гідну відповідь драматичним і трагічним викликам третього тисячоліття: «Ось так і діється в цьому житті, що можна вмерти в тумані дрібниць і пустощів, а можна вийти за біологічні межі існування, коли трансформація тілесності стає маніфестацією духовності, що мов Віфлеємська Зірка знаменує появу нових орієнтирів людських пошуків у часі і вічності... У цьому й відповідь на питання: «Чи завершилась книга життя Сковороди, чи може вона буде до кінця часів дописуватись нами?» [16, с. 238].

Список використаних джерел

1. Ашиш Дж. Найду. Преображение в Христе. – Черкасы: Коллоквиум, 2017. – 324 с.
2. Платон. Собрание сочинений. В 4 т. М., – 1993. – Т.1. – с.573.
3. Платон. Диалоги. – М. «Мысль», 1986. – Т.98. – с.28, 420, 569.
4. Платон. Сочинения в трёх томах. Т. 3. Ч.1. – М., «Мысль», 1971. – с.292-294.
5. Платон. Собрание сочинений. В 4 т. М., «Мысль», 1990. – с.573.
6. Платон. Диалоги. К., «Основи», 1995. – с.339.
7. Цицерон Марк Туллий. Избранные сочинения. – М. 1975. – с.324-325.
8. Абрамов Ю.А., Демин В.Н. Сто великих книг. – М.: Вече, 1999. – 480 с.
9. Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення. – К. «Дух і Літера», 2012. – с. 19.
10. Кониський Г. Філософські твори: У 2 т. – К., 1990. – т. 1. с. 44.
11. Полоцький С. Вечеря душевная. – Москва, 1681. – Арк. 116 (зв.) (друга пагін.), 121 (зв.) (друга пагін) чи «Слово в суботу четвёртыя недели Великого поста» // Сочинения святого Димитрія, митрополита Ростовскаго: в 5 ч. – Москва, 1782. – Ч.1. – Арк. 39 (зв.)] або ж як «мудрость, любление мудрости, лю-

- бомудріє». Беринда П. Лексикон славенороскїй и имен толкованїє). – Київ – 1627. – с. 469.
12. Платон. Собрание сочинений. В 4 т. – М., «Мысль», 1993. – Т.2. – с.249.
 13. Пам'ятки братських шкіл на Україні. Кінець XVI – початок XVII ст. – К., 1988. – С.261-263.
 14. Сковорода Г.С. Повна академічна збірка творів / Г. Сковорода; за ред. проф. Л. Ушкалова. – 2-ге вид. стер. – Х. : Видавець Савчук О. О. – 2016. – с. 1071-1072
 15. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
 16. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.

Сітарчук Р. А., д.іст.н., професор,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

НАЦІОНАЛЬНІ ІДЕЇ В РЕЛІГІЙНІЙ ПРАКТИЦІ ПРОТЕСТАНТІВ У ЧАСИ СТВОРЕННЯ ЇХНІХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

З часу виникнення й до радянського періоду протестантський рух в українських землях був загалом «позанаціональним» і мав «великоруські форми». Після появи в обігу Біблії українською мовою більшість вірян-протестантів продовжувала надавати перевагу російськомовним виданням. Причини цього вбачаємо в дотриманні традицій богослужінь, які були започатковані місійнонерами й пресвітерами – вихідцями з переважно російськомовних регіонів або іноземцями, які володіли лише російською мовою. Крім того, не маючи наприкінці XIX – на початку XX століть необхідного національного підґрунтя і суспільного запиту на нього, протестанти в українських землях через «обрусение» намагалися досягнути більш толерантного ставлення до себе з боку російського царату. Та й усеросійські центри протестантів, незважаючи на велику кількість вірян саме на українських територіях, довгий час не сприяли утворенню регіонального автономного осередка у своєму складі. Один із лідерів, наприклад, баптистів, В. Г. Павлов у 1911 році заявляв, що «баптисти не визнають національних церков», і така позиція баптистського керівництва збігалася з імперською політикою влади в Україні.

У дорадянський період ні в середовищі євангельських християн, які виникли на території власне Росії, ні в адвентистів сьомого дня, очолених іноземцями національне питання не розглядалося.

Обставини дещо змінювалися в роки національно-визвольних змагань та в перший період становлення радянської влади в Україні. Хоча жодне із протестантських об'єднань і після сформування територіальної автономії, не пропагувало у своїх програмних документах національну ідею. Звернення до неї були лише епізодичними й загалом зумовлювалися змінами в